

זֶה שֶׁהוּא סוּד וְסֵתֶר כָּלֵל שֶׁל כָּל הַתּוֹרָה בְּכַ"ב אוֹתוֹת וְעֶשֶׂר אֲמִירוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהָרִי שֵׁם זֶה מֵאֲתִים וְשֵׁשׁ עֲשָׂרֵה אוֹתוֹת וְשִׁלְשִׁים וְשָׁנַיִם שְׁבִילִים שְׁפִלוּלִים בָּהֶן. הָרִי מֵאֲתִים אֲרַבְעִים וְשִׁמוֹנֶה אֵיבָרֵי הַגּוֹף.

סוּד שֶׁנִּקְרָא אָדָם הַשּׁוֹלֵט עַל הַכֶּסֶף, סוּד שֶׁל שְׁבָעִים שְׁלֹמֹה, וְסֵתֶר זֶה שְׁכָתוּב (יחזקאל א) וְעַל דְּמוֹת הַכֶּסֶף דְּמוֹת כְּמֵרָאָה אָדָם עָלָיו מְלֻמְעָלָה, וְזֶה הוּא סֵתֶר שְׁכָתוּב וְה' הַמְטִיר עַל סָדָם וְגו' מֵאֵת ה' מִן הַשָּׁמַיִם. וְהַכֵּל אֶחָד וְדָבָר אֶחָד, וְסֵתֶר אֶחָד לְחֻכְמֵי הַלֵּב נִמְסָר. אֲשֶׁרִי [הוּא] חֻלְקָם בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא.

סָדָם נִחְתָּם גְּזוּר דִּין שְׁלֵהֶם עַל שֶׁמְנַעוּ צְדָקָה מֵהֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמָר (שם יז) וַיֵּד עֲנִי וְאָבִיוֹן לֹא הִחְזִיקָה, וְלִכֵּן הִדִּין לֹא הָיָה אֲלֵא מִן הַשָּׁמַיִם. צְדָקָה וְשָׁמַיִם הַכֵּל אֶחָד, וְכָתוּב (תהלים קח) כִּי גְדוֹל מְעַל שָׁמַיִם חֲסֵדְךָ, מִשּׁוּם שֶׁצְדָקָה תְלוּיָהּ בְּשֵׁמוֹ [בְּשָׁמַיִם], דִּין הוּא מְשָׁמַיִם, שְׁכָתוּב מֵאֵת ה' מִן הַשָּׁמַיִם.

הַדִּין שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִמְקוֹם זֶה, שְׁכָתוּב (איכה ד) וַיִּגְדֵּל עוֹן בֵּית עַמִּי מִחֲטָאֵת סָדָם. וַיְרוּשְׁלִים נִקְרָאת אַחוֹת לְסָדָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמָר (יחזקאל יט) הִנֵּה זֶה הָיָה עוֹן סָדָם אַחוֹתְךָ, וְדִינָם הֵיחָד מִן הַשָּׁמַיִם דִּין אֶחָד כְּסָדָם עַל שֶׁמְנַעוּ צְדָקָה מֵהֶם, כְּרֵט לְזֶה שֶׁזָּה הַתְּהַפֵּף וְזֶה נִחְרַב. לְזוֹ יֵשׁ תְּקוּמָה, וְלְזוֹ אֵין תְּקוּמָה. ע"כ סתרי תורה.

וַיַּעַר לוֹט מִצּוֹעֵר וַיֵּשֶׁב בְּהָר הוּא וּשְׁתֵּי בְנָתָיו עִמּוֹ וְגו'. מֵהַ טַעַם? מִשּׁוּם שֶׁרָאָה שֶׁהָיָה קָרוֹב לְסָדָם וְעָלָה מִשָּׁם. רַבִּי יִצְחָק פֶּתַח, (איוב לו) וְהוּא מְסֻבּוֹת מִתְהַפֵּף בְּתַחְבוּלָתוֹ לְפַעְלָם וְגו'. הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְסֻבּוֹת בְּעוֹלָם וּמְבִיא גִחְלֵי אֵשׁ צָחִים לַעֲשׂוֹת מַעֲשָׂיו, וְאַחַר כֵּן הוֹפֵךְ אוֹתָם וְעוֹשֶׂה אוֹתָם בְּגוֹן אַחֵר.

כָּלֵלָא דְכָל אוֹרֵייתָא בְּכ"ב אַתּוּן וְעֶשֶׂר אֲמִירוֹן, בְּגִין דְּהָא שְׁמָא דָא מֵאֲתָן וְשִׁית סְרִי אַתּוּן וְתַלְתִּין וְתִרְיָן שְׁבִילִין דְּאֲתַכְּלִילִין בֵּיהּ, הָא מֵאֲתָן וְאַרְבַּעִין וְתַמְנֵיָא שְׁיִיפִין דְּגוּפָא.

וְזָא דְאַקְרִי אָדָם דְּשִׁלֵּיט עַל פְּרַסְיָא. וְזָא דְשִׁבְעִין דְּלִתְתָא, וְסֵתֶרָא דָא דְכְּתִיב (יחזקאל א) וְעַל דְּמוֹת הַכֶּסֶף דְּמוֹת כְּמֵרָאָה אָדָם עָלָיו מְלֻמְעָלָה, וְזָא הוּא סֵתֶרָא דְכְּתִיב וַיִּי הַמְטִיר עַל סָדָם וְגו' מֵאֵת יי מִן הַשָּׁמַיִם. וְכָלֵל חַד וּמְלָה חַדָא, וְסֵתֶרָא חַדָא לְחֻכְמֵי לְבָא אֲתַמְסֵר, וְכָאָה (ר"א ל"ג איהו) חוֹלְקָהוֹן בְּעֻלְמָא דִּין וּבְעֻלְמָא דְאַתִּי.

סָדָם גְּזוּר דִּינָא דְלַהוֹן עַל דְּמְנַעוּ צְדָקָה מִנֵּיהוּ, כְּמָא דְאַתָּ אָמַר, (יחזקאל יז) וַיֵּד עֲנִי וְאָבִיוֹן לֹא הִחְזִיקָה. וּבְגִין כֵּן דִּינָא לֹא הָיָה אֲלֵא מִן שָׁמַיִם. צְדָקָה וְשָׁמַיִם כָּלֵל חַד וְכְתִיב, (תהלים קח) כִּי גְדוֹל מְעַל שָׁמַיִם חֲסֵדְךָ, וּבְגִין דְּתַלְיָא צְדָקָה בְּשָׁמַיָה (נ"א בְּשָׁמַיִם) דִּינָא הוּא מְשָׁמַיִם דְכְּתִיב מֵאֵת יי מִן הַשָּׁמַיִם.

דִּינָא דְיִשְׂרָאֵל מֵהָאֵי אַתֶּר דְכְּתִיב, (איכה ד) וַיִּגְדֵּל עוֹן בֵּית עַמִּי מִחֲטָאֵת סָדָם. וְאַקְרִי יְרוּשָׁלַם אַחוֹת לְסָדָם כְּמָא דְאַתָּ אָמַר, (יחזקאל יז) הִנֵּה זֶה הָיָה עוֹן סָדָם אַחוֹתְךָ, וְדִינָהוֹן הָיָה מִן שָׁמַיָא דִּינָא חַדָא כְּסָדָם עַל דְּמְנַעוּ צְדָקָה מִנֵּיהוּ. כֵּר דְּדָא אַתְהַפֵּף וְדָא אַתְחַרַב, דָא אֵית לָהּ תְּקוּמָה, וְדָא לֵית לָהּ תְּקוּמָה, (ע"כ סתרי תורה).

וַיַּעַר לוֹט מִצּוֹעֵר וַיֵּשֶׁב בְּהָר הוּא וּשְׁתֵּי בְנָתָיו עִמּוֹ וְגו'. מֵאֵי טַעַמָא. בְּגִין דְּחֻמָא דְהָיָה קָרִיב לְסָדָם וְאַסְתַּלַּק מִתַּמָּן. רַבִּי יִצְחָק פֶּתַח (איוב לו) וְהוּא מְסֻבּוֹת מִתְהַפֵּף בְּתַחְבוּלָתוֹ לְפַעְלָם וְגו'. קְדָשָא בְרִיךְ הוּא מְסֻבּוֹת סְבוּבִין דְּעֻלְמָא וְאַיִתִּי קוּמְרִין טְהוּרִין לְמַעַבְדַּ עוֹבְדוֹי, וְלִבְתֵּר מִתְהַפֵּף לֹון וְעַבִּיד לֹון כְּגוֹוֹנָא אַחֲרָא.

יִצְחָק פֶּתַח, (איוב לו) וְהוּא מְסֻבּוֹת מִתְהַפֵּף בְּתַחְבוּלָתוֹ לְפַעְלָם וְגו'. הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְסֻבּוֹת בְּעוֹלָם וּמְבִיא גִחְלֵי אֵשׁ צָחִים לַעֲשׂוֹת מַעֲשָׂיו, וְאַחַר כֵּן הוֹפֵךְ אוֹתָם וְעוֹשֶׂה אוֹתָם בְּגוֹן אַחֵר.

ובמה? בתחבולתו. עושה תחבולות ומסבב סבוכים כדי להפך אותם, ולא כמו אותם הראשונים. לפעלם - משום פעלם של בני אנוש. כמו שהם עושים מעשים, כך הוא מהפך אותם. כל אשר יצום על פני תבל ארצה - משום מעשי בני אדם הוא מהפך אותם מסבות בכל מה שהוא מצוה אותם על פני תבל וגו'.

רבי אלעזר אמר, והוא מסבות מתהפך - הקדוש ברוך הוא מסבב סבוכים ומביא מעשים בעולם להתקיים, ואחר שחושבים בני אדם שיתקיימו אותם מעשים, הקדוש ברוך הוא הופך אותם את אותם מעשים מכמו שהיו בהתחלה. בתחבולתו, בתחבולתו כתוב, כמו האמן הזה שעושה כלי חרס, בעוד שאותו הגלגל מסתובב לפניו, חושב לעשות כגון זה - עושה, חושב לעשות כגון אחר - עושה. מהפך כלי זה לכלי אחר משום שאותו הגלגל סובב לפניו. כך הקדוש ברוך הוא מהפך את מעשיו שהוא עושה.

בתחבולתו חסר יו"ד, ומהו? זה בית דין למטה שהוא גלגל הסובב לפניו, ועל זה הוא מהפך כלים מפלי זה לכלי אחר, וכל זה כפי פעלם של בני אדם. אם בני אדם מטיבים מעשיהם - אותו הגלגל הסובב מסובב אותם מינה, ואז נעשים מעשים בעולם להטיב להם כראוי, והגלגל סובב תמיד ולא שוקט באותו צד הימין, והעולם מתגלגל בו. באו בני אדם להרע - תחבולתו שסוככת תמיד והיתה עומדת בסבוב של ומהפך מסבות וכלים שהיו

ובמה, בתחבולתו, עביד תחבולין ומסבב סבוכין לאפקא לון ולאו פאנון קדמאי. (דף קט ע"ב) לפעלם, בגין פעלם דבני נשא, כמה דאנון עבדין עובדין הכי מהפך לון. כל אשר יצום על פני תבל ארצה. בגין דעובדין דבני נשא מהפך לאנון מסבות בכל מה דאיהו פקיד לון על פני תבל וגו'.

רבי אלעזר אמר והוא מסבות מתהפך. הקדוש ברוך הוא מסבב סבוכין ואייתי עובדין בעלמא לאתקיימא, ולבתר דחשיבו בני נשא דיתקיימון אנון עובדין, קדשא בריך הוא מהפך לון לאנון עובדין מפמה דהווי בקדמיתא. בתחבולתו. פתיב פהאי אומנא דעביד מאנין דחרסא. בעוד דהיא טיקלא אסתרת קמיה. חשיב למעבד כגוונא דא עביד. חשיב למעבד כגוונא אחרא עביד. מהפך מאנא דא למאנא דא, בגין דההוא טיקלא אסתרת קמיה. כך קדשא בריך הוא מהפך עובדי דאיהו עביד. בתחבולתו חסר יו"ד, ומאן איהו, דא בי דינא לתתא דאיהו טקלא דאסתרת קמיה, ועל דא מהפך מאנין ממאנא דא למאנא אחרא. וכל דא כפי פעלם דבני נשא, אי מטיבין בני נשא עובדיהון, ההוא טקלא דסחרא אסתרת לון לימינא, וכדין אתעבידו עובדין בעלמא לאוטבא לון פדקא יאות. וטיקלא אסתרת תדיר ולא שכיף בההוא סטרא דימינא ועלמא מתגלגלא ביה. אתו בני נשא לאבאשא, (דף קי ע"א) תחבולתו דאסחר תדיר והוה קיימא באסחרותא דימינא, קדשא בריך הוא אסחר ליה בסטרא דשמאלא

הימין, הקדוש ברוך הוא מסבב אותה לצד שמאל